

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การรวมกลุ่มอาชีพในพื้นที่ ตำบลนาเชือก อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อสร้างกระบวนการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมในพื้นที่ ตำบลนาเชือก อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) เพื่อขยายผลการเรียนรู้ร่วมกันบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมในพื้นที่อื่น สามารถเสนอผลการวิจัยในแต่ละประเด็นดังนี้

1. สถานการณ์กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมในพื้นที่ ตำบลนาเชือก อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

การศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์การรวมกลุ่มอาชีพในพื้นที่ตำบลนาเชือก เบื้องต้นได้ดำเนินการดังนี้

1. จัดตั้งผู้ช่วยนักวิจัย โดยตั้งจากคนในชุมชนได้แก่ นายสายัญ ฟองฟุ้ง อายุ 42 ปี ตำแหน่งรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือก ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมายและผู้คนในชุมชน นางวนิดา ภูขามคม อายุ 37 ปี ผู้ดูแลศูนย์เครือข่ายอินทร์ทรง ทำหน้าที่บันทึกข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย นายอำพร ภูถิ่นทึ่ง อายุ 41 ปี อาชีพชาวนา ทำหน้าที่สำรวจชุมชน ทำแผนที่ภูมิสังคม ประวัติศาสตร์ชุมชน

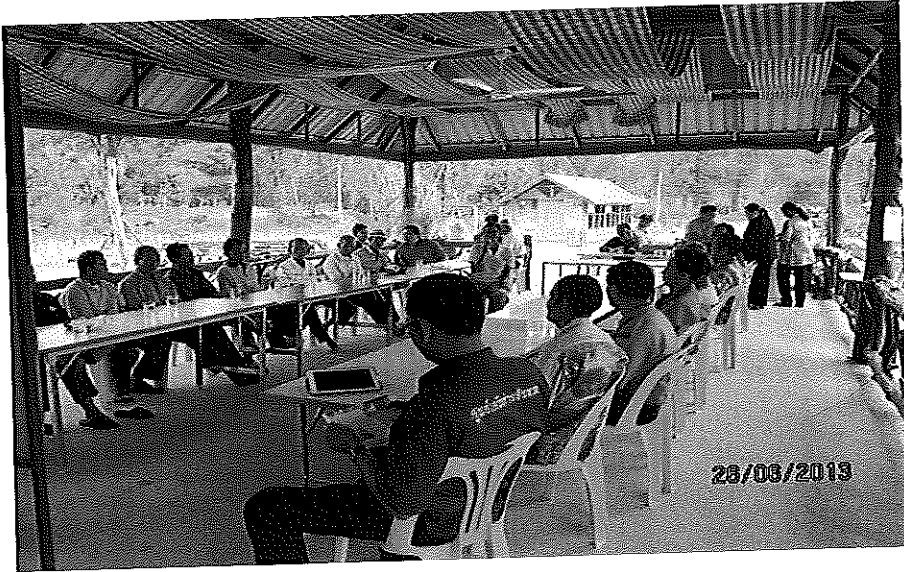
2. ค้นหากลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย โดยมีวิธีค้นหาจากผู้คนในชุมชนและให้ความสำคัญในเรื่องประกอบอาชีพทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรม เดียวกันด้วยการสำรวจชุมชน สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ทั้งผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) กลุ่มอาชีพเดิม ชาวบ้านในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน รายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการศึกษาสถานการณ์กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

ลำดับที่	ช่วงอายุ	เพศชาย	เพศหญิง	อายุเฉลี่ย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	31-40	4	4	35.51	8	4.49
2	41-50	18	18	44.08	36	20.23
3	51-60	20	35	54.12	55	30.90
4	61-70	28	30	55.53	58	32.58
5	71-80	15	6	73.80	21	11.80
	รวม	85	93		178	100

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าการศึกษาสถานการณ์กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมพื้นที่ตำบลเชือก ผู้ให้ข้อมูลช่วงอายุ 61 - 70 ปี เป็นเพศหญิงจำนวนทั้งหมด 93 คน จากจำนวน 178 คน

3. การจัดเวทีเสวนาชาวบ้านบ้านนาเชือก โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1) นายแสง ภูจอมดาว อายุ 72 ปี 2) นายกำย สหัสทัศน์ อายุ 70 ปี 3) นายทองแดง วราศรี อายุ 64 ปี 4) นายพัน สาวิลิทธิ์ อายุ 64 ปี 5) นายสิงห์ ภูดวงเดือน อายุ 75 ปี 6) นายที ภูดวงเดือน อายุ 76 ปี 7) นายใหม่ ภูเผือ อายุ 79 ปี 8) นายประทาน จันทะลือแสง อายุ 71 ปี 9) นายมานพ พรากเพียน อายุ 63 ปี 10) นายวงเดือน สินธุไสย อายุ 65 ปี 11) นายสุธิ์ ถาณจ โนศรี อายุ 79 ปี 12) นายเจริญชาย ศรีแก้วทุม อายุ 76 ปี 13) นายคำแก้ง ภูดวงเดือน อายุ 71 ปี 14) นายเนืองนอง ภูขามคม อายุ 70 ปี 15) นายอินทร์ นาชัยเวียง อายุ 70 ปี 16) นายสิงห์ วราศรี อายุ 75 ปี 17) นายลี ภูแสงศรี อายุ 70 ปี ได้กำหนดประวัติศาสตร์ชุมชน (Time Line) ร่วมกัน ค้นหาปัญหาของกลุ่มอาชีพที่มีอยู่ พบว่า การประกอบอาชีพในชุมชน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมเดียวกันและลักษณะการอยู่ร่วมกัน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพอื่นๆในพื้นที่ตำบลนาเชือกในอดีตถึงปัจจุบัน การประกอบอาชีพในอดีต ฟังพาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทักษะและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการประกอบอาชีพพื้นบ้านในอดีตนี้จะพัฒนาขึ้นมาจากการเรียนรู้ การลองผิดลองถูก ของเกษตรกรที่สั่งสมบทเรียนกัน ต่อๆ กันมา จนตกผลึกเป็นความสัมพันธ์อันสมดุลระหว่าง มนุษย์กับธรรมชาติ

ภาพที่ 1 แสดงการสนทนากลุ่มเป้าหมาย

จากการศึกษาสถานการณ์กลุ่มอาชีพตำบลนาเชือก ผ่านเวทีสนทนาและการสนทนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ เห็นพ้องกันว่า การศึกษาสถานการณ์กลุ่มอาชีพตำบลนาเชือก นั้นแบ่งการศึกษาออกเป็นยุค จากอดีต ถึงยุคปัจจุบัน (ซึ่งแสดงในแผนภาพที่ 2) คือ

1. การศึกษาสถานการณ์กลุ่มอาชีพอาชีพตำบลนาเชือกในอดีต แบ่งออกเป็น 3 ยุค โดยศึกษาผ่าน 3 ประเด็น คือ 1) ศึกษาผ่านการประกอบอาชีพในชุมชน 2) ศึกษาผ่านการใช้ทรัพยากรร่วมกันเชื่อมโยงภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกัน และ 3) ศึกษาผ่านลักษณะการเรียนรู้ร่วมกัน

2. การศึกษาสถานการณ์กลุ่มอาชีพตำบลนาเชือกในปัจจุบัน โดยศึกษาผ่าน 3 ประเด็น คือ 1) ศึกษาผ่านการประกอบอาชีพในชุมชน 2) ศึกษาผ่านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกัน และ 3) ศึกษาผ่านลักษณะการรวมกลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน

หลักสูตรมืองค์ 8 ประการ	สาระสำคัญหลักสูตร มืองค์ 8	คำถามนำเพื่อศึกษา
4. สัมมาวาจา คือ การ พูดจาถูกต้อง	แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับ อาชีพอย่างถูกต้องตามความ เป็นจริง	การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับ อาชีพถูกต้องตามความจริง เป็นอย่างไร
5. สัมมากรรมันตะ คือการ กระทำถูกต้อง	ออกแบบเพื่อปฏิบัติอย่าง เป็นรูปธรรม	การออกแบบเพื่อปฏิบัติ ในการประกอบอาชีพ ได้อย่างไร
6. สัมมาอาชีพะ คือ การ ดำรงชีพ	ร่วมกลุ่มอาชีพบนฐาน ใกล้ชิดทางสังคม	การรวมกลุ่มอาชีพบนฐาน ความใกล้ชิดทางสังคม เป็นอย่างไร
7. สัมมาวายามะ คือ ความพากเพียรถูกต้อง	ขับเคลื่อนงานได้อย่าง เหมาะสมและสร้างสรรค์	การขับเคลื่อนงานอย่าง เหมาะสมและสร้างสรรค์ เป็นอย่างไร
8. สัมมาสติ คือ การระลึก ประจำ	มีแนวทางดำเนินงานที่ ต่อเนื่องเหมาะสมและ สร้างสรรค์ในท้องถิ่น	มีแนวทางอย่างไร ในการ ดำเนินงานที่ต่อเนื่อง เหมาะสมและสร้างสรรค์ ในท้องถิ่น
9. สัมมาสมาธิ คือ การฝึก จิตให้ตั้งมั่น	สร้างกติกากลุ่มอาชีพบน ฐานใกล้ชิดทางสังคม	สร้างกติกากลุ่มอาชีพบนฐาน ความใกล้ชิดทางสังคม ได้อย่างไร

6. ปฏิทินการศึกษาศาสนาการณีก่อตั้งบ้านนาเชือกอดีต – ปัจจุบัน
 ตารางที่ 5 แสดงปฏิทินการศึกษาศาสนาการณีก่อตั้งบ้านนาเชือกอดีตทางสังคม

ลำดับ ที่	กิจกรรมวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ให้ ข้อมูล	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่จะได้รับ
1	ศึกษา สถานการณีก่อตั้ง บ้านนาเชือก อดีต (ยุคอุดม สมบูรณ์ 2460 - 2506)	ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน กลุ่มอาชีพใน ชุมชน	การศึกษาเอกสาร การจัดเวที สนทนา สนทนากลุ่มย่อย ประวัติศาสตร์ ชุมชน แผนที่ภูมิสังคม	เดือน กันยายน ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2556	สถานการณีก่อตั้ง บ้านนาเชือก ในอดีต ถึงปัจจุบัน
2	ศึกษา สถานการณีก่อตั้ง บ้านนาเชือก ปัจจุบัน (ยุค เสื่อมถอย 2507 - 2535)	ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน กลุ่มอาชีพใน ชุมชน	การจัดเวที สนทนา สนทนากลุ่มย่อย ประวัติศาสตร์ ชุมชน แผนที่ภูมิสังคม	เดือน กันยายน ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2556	สถานการณีก่อตั้ง บ้านนาเชือก ในปัจจุบัน และการ ประกอบอาชีพ
3	ศึกษา สถานการณีก่อตั้ง บ้านนาเชือก ปัจจุบัน (ยุค ฟื้นคืน 2536 - ปัจจุบัน)	ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน กลุ่มอาชีพใน ชุมชน	จัดเวทีสนทนา ผู้นำ ปราชญ์ ชาวบ้าน สนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ราย กรณี และ สัมภาษณ์เชิงลึก	เดือน กันยายน ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2556	สถานการณีก่อตั้ง บ้านนาเชือก ในปัจจุบัน และการ ประกอบอาชีพ

7. การดำเนินการตามปฏิทิน จากการดำเนินการตามปฏิทินที่กำหนด ผลการศึกษาของกลุ่มอาชีพตำบลนาเชือกทั้งในอดีตและปัจจุบันปรากฏดังนี้

ผลการศึกษาสถานการณ์กลุ่มอาชีพอาชีพตำบลนาเชือกในอดีต

การศึกษาสถานการณ์กลุ่มอาชีพอาชีพตำบลนาเชือกในอดีต แบ่งออกเป็น 3 ยุคคือ

- 1) ยุคตั้งบ้านนาเชือกใต้ – บ้านนาเชือกเหนือ (ยุคอุดมสมบูรณ์) ปี พ.ศ. 2460 -2506 และ 2) ยุคบ้านนาเชือก – สร้างเขื่อนลำปาวที่ (ถดถอย) ปี พ.ศ. 2507 – 2535 และ 3) ยุคบ้านนาเชือก – การเปลี่ยนแปลง (ขัดแย้งและชิง) ปี พ.ศ. 2536 -2555 โดยศึกษาผ่าน 3 ประเด็น คือ 1) ศึกษาผ่านการประกอบอาชีพในชุมชน 2) ศึกษาผ่านการใช้ทรัพยากรร่วมกันเชื่อมโยงภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกัน และ 3) ศึกษาผ่านลักษณะการอยู่รวมกลุ่มอาชีพบ้านนาเชือก มีรายละเอียดดังนี้

1. ยุคก่อตั้งบ้านนาเชือกใต้ – บ้านนาเชือกเหนือ (ยุคอุดมสมบูรณ์) ปี พ.ศ. 2460 - 2506 ศึกษาผ่านการประกอบอาชีพในชุมชน โดยพึ่งพาธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เป็นหลัก ที่มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น น้ำจากลำน้ำปาว หนองฝายซึ่งเป็นหนองสาธารณะ ป่าชุมชนคอนกรรม ซึ่งมีเนื้อที่ 105 ไร่ และในขณะเดียวกันการดำเนินวิถีชีวิตที่มีการใช้วัฒนธรรมเดียวกันทั้งในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีในงานบุญต่าง ๆ ด้วยจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน ในขณะเดียวกันก็ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำนา ทำไร่ร่วมกัน มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพที่สมบูรณ์รวมทั้งระบบนิเวศเกษตรอย่างเป็นองค์รวม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ หรือสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ พืช หรือสัตว์ ตลอดจนสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กในดิน ได้รับความดูแลให้มีความสมดุลและมีสุขภาพที่ดี โดยการปรับปรุงบำรุงดินและการดูแลสุขภาพของพืช สัตว์ และมนุษย์ โดยกระบวนการทางชีววิทยา (การควบคุมกันเอง) มาใช้ รวมทั้งการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ ในกลุ่มคนสมัยอดีต นำมาวิเคราะห์ลักษณะการอยู่รวมกัน ความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างระบบการประกอบอาชีพหรือเทคนิคใด ๆ และระบบวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนที่เกี่ยวกับสถานะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับธรรมชาติ ซึ่งรวมถึงค่านิยมส่วนตัว สถานะทางสังคม (เช่น การมีสัตว์เลี้ยงเป็นจำนวนมากถือว่าเป็นผู้ร่ำรวย) ประเพณีวัฒนธรรม (เช่น ผลผลิตที่ใช้ในงานพิธีกรรมท้องถิ่น) บรรทัดฐานทางสังคม (บทบาทของผู้ชายและผู้หญิง) และความพึงพอใจในด้านจิตวิญญาณ การเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกับธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อีกอรรถาธิบายหนึ่งที่สำคัญของปัจเจกบุคคลหรือชุมชนก็คือ การเคารพตัวเอง (Self - respect) เป็นต้น

2. ยุคบ้านนาเชือก – สร้างชลประทาน (ถดถอย) ปีพ.ศ. 2507 – 2535 จากการส่งเสริมพัฒนาภาครัฐทั้งโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยการสร้างเขื่อนชลประทานลำปาว ดำเนินการก่อสร้างต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2499 โดยรัฐบาลได้มีโครงการก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำเขื่อนลำปาว (Lam Pao Dam) เป็นเขื่อนดินที่ยาวที่สุดในประเทศไทยและแบ่งการก่อสร้างออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เริ่มก่อสร้างโครงการในปี พ.ศ. 2506 สร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2511 ระยะที่ 2 เริ่ม ปี พ.ศ. 2521 แล้วเสร็จ ปี พ.ศ. 2528 สามารถส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 314,200 ไร่ ในปัจจุบันการทำนาของเกษตรกรจากนาลุ่มและนาทามก็เปลี่ยนเป็นน่าน้ำคลอง สามารถประกอบอาชีพ ทำนา ได้ 2 ฤดู นาปีและนาปรัง เกษตรกรให้ความสนใจกับการทำนาแบบเทคโนโลยีใหม่ โดยไม่ได้คำนึงถึงเรื่องนิเวศธรรมชาติ มุ่งหวังแต่ผลผลิต นำปัจจัยภายนอกเข้ามาใช้ในการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการส่งเสริมภาครัฐบาล ชุมชนบ้านนาเชือก ได้รับการส่งเสริมน้ำชลประทานลำปาวเพื่อการเกษตรและตัดถนนเข้าเขื่อนลำปาว ผลคือเกษตรกรสามารถทำนาได้สองฤดูทั้งในการประกอบอาชีพในชุมชน การดำเนินวิถีชีวิต โดยพึ่งพาธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์ลดลง ธรรมชาติถูกทำลาย จากการเสวนากลุ่ม พบว่า การตัดไม้ปลูกปอ เกษตรกรทำนาสองครั้งในรอบปี การประกอบอาชีพของเกษตรกร การส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิต (เทคโนโลยีสมัยใหม่) ภายนอก ก่อให้เกิดปัญหา หลายประการ เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนลดลง ทำให้เกษตรกรต้องรับผลกระทบจากความ ผันผวนทางเศรษฐกิจ และนิเวศการเกษตร ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า การใช้สารเคมีในการเกษตรมากเกินไป ความล้มเหลวทางสังคม วัฒนธรรมและการผลักดันให้คนจนต้องอพยพไปอยู่ที่ชายขอบของสังคมมากขึ้น ทรัพยากรพันธุกรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านสูญหายไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พืชและสัตว์ ในสภาพเงื่อนไขนิเวศท้องถิ่นและเทคนิคการเกษตรที่ใช้ปัจจัยการผลิตภายนอกมากเกินไปในการประกอบอาชีพ ของชุมชน

3. ยุคบ้านนาเชือกกับการเปลี่ยนแปลง (ขัดแย้ง) ปี พ .ศ. 2536 - 2555 ผลการศึกษาพบว่า การประกอบอาชีพในชุมชนชุมชน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกันและลักษณะการอยู่ร่วมกันของชุมชนนั้น ปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน ปฏิสัมพันธ์ภาคอุตสาหกรรมและสังคมเมือง ทำให้ความต้องการใช้เงินเพื่อจ่ายใช้สอยและซื้อสินค้าอุตสาหกรรม อิทธิพลวัฒนธรรมเมืองจากวิทยุ โทรทัศน์หรือสื่อสารมวลชนอื่น ๆ ทำให้มีความต้องการในสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

ประกอบกับการถูกผนวกรวมเข้าสู่ระบบตลาดพาณิชย์ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงชนิดและคุณภาพของการผลิต จนเกิดลักษณะการพึ่งพาต่างประเทศผลิตจากภายนอก ระบบตลาดการขนส่งและระบบเงินกู้ ซึ่งเมื่อเกษตรกรพึ่งพาตัวเองได้น้อยลง ความมั่นคงในการทำเกษตรก็ลดลงตามไปด้วย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับระบบนิเวศการเกษตรและเทคนิคการทำเกษตรพื้นบ้านรวมทั้งทรัพยากรพันธุกรรมกำลังสูญหายไปอย่างรวดเร็ว เพราะองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นบ้าน ไม่ได้ได้รับความสนใจ จนทำให้ระบบการเกษตรแผนใหม่ขยายตัวถูกรอบจําระบบเกษตรทั่วไป การเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้พื้นที่การเกษตรลดลง การประกอบอาชีพในชุมชนและการทำการผลิตที่ทำลายความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ การอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมือง ทำให้ชนบทขาดแคลนแรงงานหนุ่มสาวในการประกอบอาชีพการเกษตร ความเสื่อมโทรมของดินและน้ำ อันเนื่องมาจากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีฆ่าหญ้าในการทำการผลิต ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในการประกอบอาชีพมากเกินไปวิถีชีวิตยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตของสังคมปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นจากเส้นแบ่งเวลา (Time Line) ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงเส้นแบ่งเวลาของชุมชนบ้านนาเชือก

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
2420	ชุมชนย้ายมาจากบ้านคำมากยางหรือคำประโง หรือชื่อว่าบ้านนาเชือกใหญ่พื้นที่ขึ้นกลับตำบลเว่อ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2426	ก่อสร้างวัดคูสิดอินทารามและ โรงเรียนประชาบาล
2506	เริ่มก่อสร้างโครงการชลประทานลำปาวตำบลนาเชือกได้รับน้ำ 7 หมู่บ้านและน้ำสูบล้งงาน ไฟฟ้าเพื่อการเกษตร
2512	โครงการชลประทาน โดยศูนย์ส่งเสริมปลูกพืชหัวยี่สิบและ พัฒนาการอำเภอยางตลาดได้เข้ามาส่งเสริมปลูกพืชฤดูแล้ง (หลังเก็บเกี่ยว)
2520	การ ไฟฟ้าภูมิภาคขยาย ไฟฟ้าเข้าชุมชนและถนนสายหลักเข้าเขื่อนลำปาวตัดผ่านกลางตำบล

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
2527	กลุ่มอาชีพได้รับการส่งเสริมครั้งแรกโดยพัฒนาการอำเภอตลาดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จัดตั้งกลุ่มเก็บเมล็ดพันธุ์พืชและขยายพันธุ์พืชเพื่อเก็บรักษาและนำกลับมาใช้ต่อไป
2531	ตำบลนาเชือกได้แยกออกจากตำบลเว่อ อำเภอตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 8 ชุมชน และปัจจุบันได้ขยายถึง 14 ชุมชน โดยท่านกำนันฉวีชัย วรรณะวิจิต
2532	ก่อสร้างสถานีอนามัยนาเชือก
2538	ก่อสร้างถนนลาดยางทางหลวงแผ่นดินแยกเข้าเขื่อนลำปาว ประชาชนได้รับความสะดวกในการคมนาคมขนส่งสินค้าการเกษตร จนเป็นที่มาของการพัฒนาและวิถีชีวิตชุมชนชนบทกลายเป็นชุมชนเมือง
2540	เกิดตลาดชุมชนค้าขายเข้ามาจำหน่ายสินค้าให้บริการชุมชน
2545	รัฐบาลได้จัดสวัสดิการส่งเสริมกลุ่มอาชีพขึ้นโดยผ่านงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านละ 100,000 บาท “ชื่อโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน”กลุ่มอาชีพในตำบลนาเชือกเกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลจำนวน 21 กลุ่มอาชีพ
2550	เกิดโรงเรียนเอกชนขึ้นทั้ง ๒ สถาบันได้แก่ โรงเรียนอนุบาลลำปาว และวิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาวเพื่อส่งเสริมการเรียนสอนของคนในชุมชนตำบลและตำบลใกล้เคียงและพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาและทักษะด้านอาชีพชุมชน
2552	องค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือกและโรงเรียนนาเชือกวิทยาสรรค์ได้ร่วมกันดำเนินโครงการตลาดการเกษตรเพื่อส่งเสริมรายได้และเป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าการเกษตรสู่ชุมชนพึ่งตนเอง

ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
2554	<p>-องค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือก ได้พัฒนาสุขภาพชุมชนอย่างมีส่วนร่วมได้จัดทำโครงการน้ำดื่มหยอดเหรียญ ROUV ขึ้นในหมู่บ้านจำนวน 7 หมู่ เพื่อให้ประชาชนได้บริโภคน้ำสะอาดและมอบให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการในการดูแลรักษาเพื่อให้เกิดความร่วมมือในชุมชนเกิดความใกล้ชิดทางสังคมแลกเปลี่ยนในการอยู่ร่วมกันอย่างสมัครสมานสามัคคี</p> <p>-ก่อสร้างโรงพยาบาลชุมชนตำบลนาเชือกขึ้นและร่วมกันสร้างพระพุทธรูปพระทันใจหล่อรูปเหมือนบรมครูหมอชีวกขึ้นในตำบลนาเชือกเพื่อเป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจในการประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคม</p>
2555	<p>ก่อสร้างประปาผิวดินอุปโภคบริโภคขนาดใหญ่เพื่อเก็บกักน้ำเพื่อการเกษตรแก่ประชาชนภายในตำบลนาเชือกและขยายเขตไฟฟ้าเพื่อการเกษตรลงท้องนาถนนเชื่อมหมู่บ้านระหว่างบ้านนาเชือกเหนือ-บ้านวังฝางแดง</p>
2556	<p>ก่อสร้างศูนย์เรียนรู้เครือข่ายอินทร์ทรงและพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนและกลุ่มอาชีพในตำบลเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการจัดการปัญหาชุมชนด้วยตนเอง แหล่งเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาความรู้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น</p>
2557	<p>ส่งเสริม พัฒนาและขยายกลุ่มอาชีพในพื้นที่ให้ได้ปริมาณตามความต้องการเพื่อบริโภคและจำหน่ายและเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพบนฐานใกล้ชิดทางสังคมมุ่งพัฒนาแนวคิดในการรวมกลุ่มที่ใช้ทรัพยากรร่วมกัน บนฐานความใกล้ชิดทางสังคมที่มั่นคง ยั่งยืนที่สามารถพึ่งตนเองของชุมชนสืบไป</p>

จากการสนทนากลุ่มร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า การประกอบอาชีพในชุมชนในอดีต ระบบเกษตรกรรมพึ่งพาทรัพยากรในท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้านลักษณะและสถาบันทางสังคม วัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่น ที่หลากหลายและมีความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่และนิเวศเกษตรและยังพบว่ากลุ่ม อาชีพที่ภาครัฐจัดตั้งขึ้นนั้น หรือ ภาครัฐส่งเสริม มีอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. กลุ่มอาชีพที่รัฐบาลจัดตั้งส่งเสริมงบประมาณ เช่น กลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน
2. กลุ่มอาชีพที่จัดตั้งด้วยผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) เช่น กลุ่มสหกรณ์ในชุมชน
3. กลุ่มอาชีพที่ประชาชนร่วมกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์หมู่บ้าน

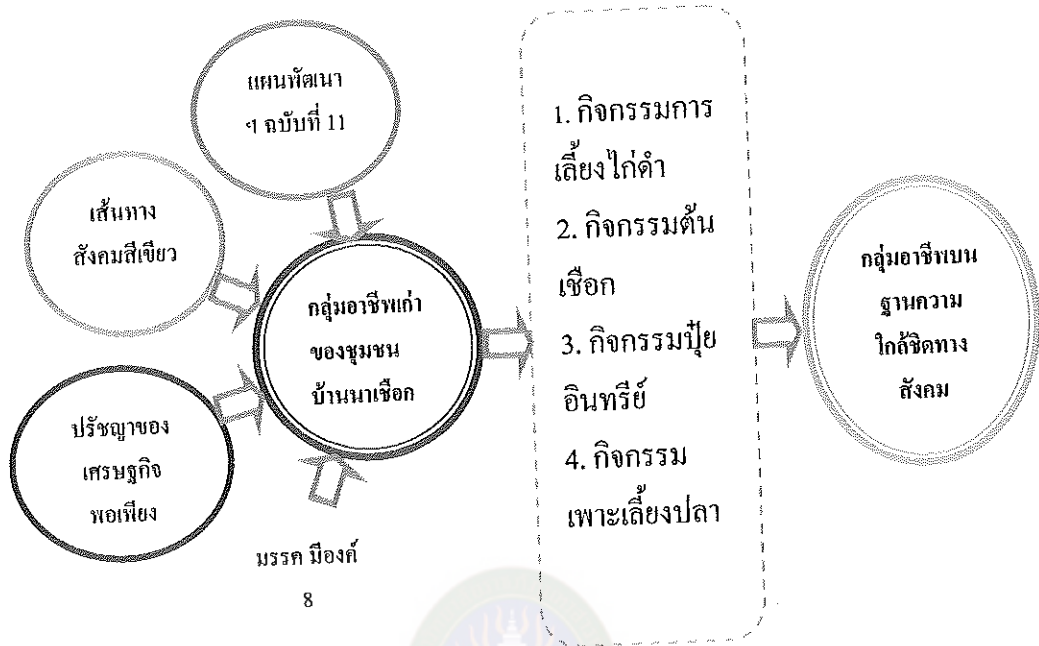
กลุ่มอาชีพที่ภาครัฐส่งเสริมไม่สามารถดำเนินงานได้ สืบเนื่องจากกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนมีความขัดแย้งกันในกลุ่มของตนเองและชุมชน เพราะว่าขาดความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ไว้วางใจในการบริหาร ขาดความรู้ความเข้าใจและการวิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพและระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่รับการส่งเสริม ไม่เห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อค่านิยมธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมของคนในชุมชนถดถอย มีความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น สืบเนื่องจากค่านิยมตะวันตกเข้ามาครอบงำ ความเสื่อมถอยในสังคมโดยรวม ส่งผลให้การจัดตั้งกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถที่จะทำให้อสังคมนักเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นได้และไม่เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนในอนาคตได้

ผลการศึกษาศานการณกลุ่มอาชีพบ้านนาเชือกในปัจจุบัน

ยุคปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2556) จากการสนทนากลุ่มเป้าหมายพบว่า การประกอบอาชีพในชุมชน การใช้ทรัพยากรและลักษณะการอยู่ร่วมกันของชุมชนนั้น ปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชน ปฏิสัมพันธ์ภาคอุตสาหกรรมและสังคมเมือง ซึ่งทำให้ความต้องการใช้เงินเพื่อจับจ่ายใช้สอยและซื้อสินค้าอุตสาหกรรมและการเกษตรรวมทั้งบริการด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น รับอิทธิพลวัฒนธรรมเมืองจากวิทยุ โทรทัศน์หรือสื่อสารมวลชนอื่น ๆ ทำให้มีความต้องการในสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ประกอบกับการถูกผนวกรวมเข้าสู่ระบบตลาดพาณิชย์ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงชนิดและคุณภาพของการผลิต จนเกิดลักษณะการพึ่งพาต่อปัจจัยการผลิตจากภายนอก คือ สารเคมี โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี และยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งเมล็ดพันธุ์ลูกผสม เครื่องจักรกลที่ใช้เชื้อเพลิงและระบบชลประทานขนาดใหญ่ ในระบบการผลิตนี้ต้องใช้เงินทุน และพึ่งพาตลาดสูงและยังพบว่ากลุ่มอาชีพที่ภาครัฐจัดตั้งขึ้น โดยการส่งเสริมเกษตรแผนใหม่ของรัฐเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาดใน 2 ด้าน คือ 1) การนำเอาชุดความรู้เข้าสู่ชุมชน ซึ่งเป็นความรู้ที่ไม่สอดคล้องกับ

ชุดความรู้ของคนและครอบครัวที่มีอยู่ในชุมชน เมื่อความรู้ที่ภาครัฐส่งเข้าไปในชุมชนที่ไม่สอดคล้องนี้ทำให้ถูกคัดออกจากชุมชนและถูกปฏิเสธ และ 2) ไม่มีผู้ใดคาดการณ์ว่าราคาปุ๋ยเคมีและน้ำมันเชื้อเพลิงจะขยับตัวสูงขึ้น พร้อม ๆ กับที่ราคาสินค้าการเกษตรในตลาดโลกลดต่ำลง ผลที่เกิดขึ้นคือ รายได้ของเกษตรกรลดลง ในขณะที่ผู้บริโภคต้องซื้อหาผลผลิตเกษตรราคาแพง ผู้ที่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริงจากระบบการเกษตรแผนใหม่คือ พ่อค้าปุ๋ยและยาเคมี รวมทั้งพ่อค้าน้ำมัน ปัญหาการพึ่งพาสารเคมี ที่นับวันมีแต่จะหนักหน่วงขึ้นและการใช้สารเคมีนี้ทำให้เกิดปัญหามลพิษทั้งในแหล่งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน อันเป็นอันตรายต่อประชาชนระบบตลาด การขนส่งและระบบเงินกู้ซึ่งเมื่อเกษตรกรพึ่งพาตัวเองได้น้อยลง ความมั่นคงในการทำเกษตรก็ลดลงตามไปด้วย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับระบบนิเวศ การเกษตรและเทคนิคการทำเกษตรพื้นบ้าน รวมทั้งทรัพยากรพันธุกรรมกำลังสูญหายไปอย่างรวดเร็ว เพราะองค์ความรู้พื้นบ้านไม่ได้รับความสนใจและถูกคัดจากจากระบบการศึกษา จนทำให้ระบบการเกษตรแผนใหม่ ขยายตัวครอบงำระบบเกษตรพื้นบ้าน การเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้พื้นที่การเกษตรลดลง และการทำการผลิตที่ทำลายความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ การอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมือง ทำให้ชนบทขาดแคลนแรงงานหนุ่มสาว ในการประกอบอาชีพการเกษตร ความเสื่อมโทรมของดินและน้ำ อันเนื่องมาจากการกอบ โภยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในการประกอบอาชีพมากเกินไป

จากการสนทนากลุ่มย่อยปรากฏดังนี้ การที่จะแก้ไข ความล้มเหลวของกลุ่มอาชีพที่ภาครัฐให้การส่งเสริม จำเป็นว่าควรนำหลักพุทธธรรม 2 ข้อ มาเป็นหลักในการสร้างกลุ่มอาชีพคือ 1) สัมมาทิฐิ คือปัญญาเห็นชอบ หมายถึง การเข้าใจถูกต้อง วิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพในชุมชนที่สอดคล้องกับภูมิสังคม และ 2) สัมมาสังกัปปะ คือคำริชอบ หมายถึง การใช้ความคิดพิจารณาในการจัดระบบฐานข้อมูลอาชีพชุมชน เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ใหม่ให้กับผู้คนในชุมชน ในการประกอบอาชีพที่สมาชิกกลุ่มมาจากเครือข่ายเพื่อนบ้าน ที่ให้ความเคารพกันในชุมชน ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ ที่แก้ไขปัญหากลุ่มอาชีพในชุมชน การให้ความสำคัญต่อความเคารพผู้อาวุโสในครอบครัว ในการลงมือปฏิบัติให้เกิดคุณค่าและยั่งยืน เพื่อสร้างกระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมต่อดังคุณลักษณะ ที่แสดงในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงการสังเคราะห์คุณลักษณะของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

2. กระบวนการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมในพื้นที่ตำบลนาเชือก อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การศึกษาศานการณกลุ่มอาชีพตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พบว่า กลุ่มอาชีพที่ไม่สามารถดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดจากการส่งเสริมที่รัฐบาล ไม่เข้าถึงภูมิสังคม พื้นที่ชุมชนในการวิเคราะห์สภาพที่แท้จริง การประกอบอาชีพ จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลของการพัฒนา แม้จะมีความพยายามแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต บังชี้ถึงความเสี่ยงหลายประการที่ต้องนำมาวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาเพื่อทำให้ชุมชนเป็นสังคมที่มีคุณภาพ เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขบนหลักผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคม การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เดียวกันของกลุ่มอาชีพ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและโครงสร้างทางอำนาจมีความบิดเบือน ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ครอบคลุมทั่วถึงและยั่งยืนในระยะยาวและเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมและความเป็น

ธรรมรุนแรงมากขึ้น ที่จะส่งผลให้การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น โครงสร้างทางสังคม ชุมชนยังมีช่องว่างที่แตกต่างกันมากระหว่างชนชั้นทั้งในด้านองค์ความรู้ การเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารและการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ บนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

จากการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและแนวโน้มในอนาคตชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องสร้างสังคมที่มีภูมิคุ้มกันเข้มแข็งมากขึ้นในชุมชน เพื่อป้องกันมิให้ตกอยู่ในวงจรความยากจนและมีคุณภาพชีวิตที่ด้อยลงอย่างทั่วถึง ชุมชนและสังคมมีค่านิยมรวมและยึดหลักประโยชน์ของชุมชน มีค่านิยมร่วมในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขระหว่างกลุ่มคน ระหว่างพื้นที่และระหว่างวัย พึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกันภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมจึงถือเป็นระบบความใกล้ชิด หรือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือครอบครัว ในการใช้ชุดความรู้ของตนหรือของครอบครัว เพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเดียวกันในการประกอบอาชีพ บนฐานความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ทางวิถีดำเนินชีวิตครอบครัวหรือบนความสัมพันธ์ที่เป็น หนึ่งเดียวกัน อันจะส่งผลให้มีการจัดระบบการจัดการ การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดคุณค่า ภายใต้กิจกรรมต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน ในการพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมนั้น มุ่งเน้นที่จะศึกษาพัฒนาแกนนำ (เกษตรกรต้นแบบ) กระบวนการรวมกลุ่มและวิเคราะห์กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทาง สังคม นำรูปแบบขยายผลการรวมกลุ่มและการเรียนรู้ร่วมกันในพื้นที่กลุ่มอาชีพบนฐานความ ใกล้ชิดทางสังคมและกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยเชื่อมโยงภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของกลุ่มในการจัดการปัญหาของ กลุ่มด้วยตนเอง และเพื่อยืนยันผลการพัฒนารูปแบบกระบวนการพัฒนากลุ่มโดยยึดหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผนวกกับหลักพุทธธรรมมรรค 8 ประการ ในการปฏิบัติและการ เรียนรู้ร่วมกัน

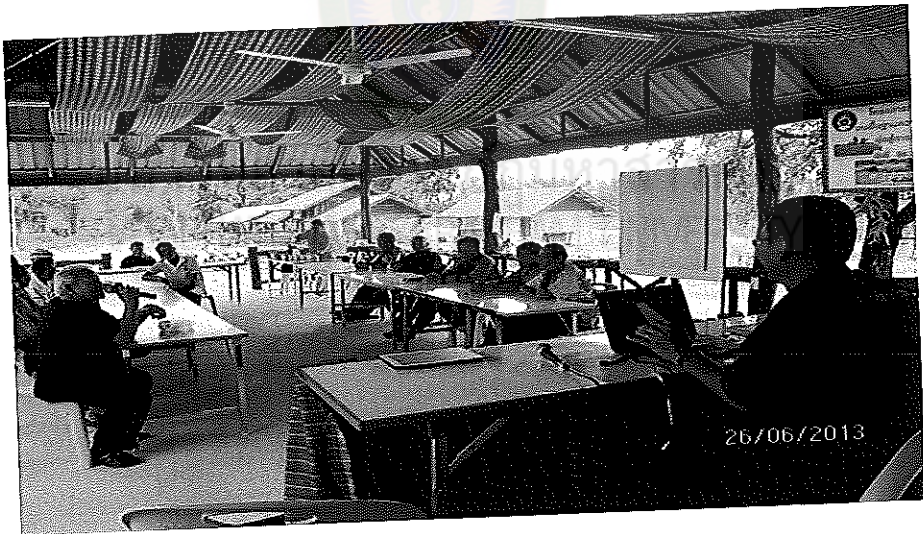
จากการใช้การใช้เครื่องมือ กับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมายที่สมัครใจ เข้าร่วมการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม จำนวน 85 คน เห็นว่า กระบวนการ รวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมแบ่งได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างแกนนำ (เกษตรกรต้นแบบ)

ขั้นที่ 2 การรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

ขั้นที่ 3 การขยายผลการเรียนรู้ร่วมกันในพื้นที่กลุ่มอาชีพอื่น

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแกนนำ (เกษตรกรต้นแบบ) พบว่า มีกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพด้วยการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมเดียวกัน เป็นครอบครัวที่มีความรู้ของตนเองจำนวน 14 คน ดังนั้นจึงกำหนดเลือกกลุ่มเป้าหมายนี้ ที่สนใจในการร่วมขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม เป็นแกนนำในการประสานงาน จากนั้นขยายกลุ่มเป้าหมายที่สนใจจะเข้าร่วมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม รวมกันเป็นจำนวน 85 คนในชุมชน โดยใช้วิธีการ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เริ่มตั้งคำถามกับเกษตรกร เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพูดคุยและตกลงร่วมกันของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม เพื่อทราบปัญหาในการประกอบอาชีพเพื่อนำมาวิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของอาชีพเพื่อจัดระบบฐานข้อมูลอาชีพ ความต้องการพร้อมแนวทางการปฏิบัติและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพอย่างถูกต้อง ตามความเป็นจริงภายในชุมชน ในการที่จะออกแบบเพื่อการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ที่จะขับเคลื่อนงานได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ ตามแนวทางการดำเนินงานที่ต่อเนื่องเหมาะสมและสร้างสรรค์ ในท้องถิ่นภายใต้ข้อตกลงร่วมของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

ภาพที่ 2 แสดงการสนทนากลุ่มเป้าหมาย

จากเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 14 คน คือ 1) นายแสง ภูจอมดาว อายุ 72 ปี 2) นายคำย สหัทธสน์ อายุ 70 ปี 3) นายทองแดง วราศรี อายุ 64 ปี 4) นายพัน สวัสดิทธิ์อายุ 64 ปี 5) นายสิงห์ ภูดวงเดือนอายุ 75 ปี 6) นายที่ ภูดวงเดือน อายุ 76 ปี 7) นายใหม่ ภูเผือ อายุ 79 ปี 8) นายประทาน จันทะลือแสง อายุ 71 ปี 9) นายมานพ พรากเพียน อายุ 63 ปี

10) นายวงเดือน สินธุไสย อายุ 65 ปี 11) นายสุธี กาณจโนศรี อายุ 79 ปี 12) นายเชษฐชาย ศรีแก้วทุม อายุ 76 ปี 13) นายคำแก้ง ภูดวงเดือน อายุ 71 ปี 14) นายเนืองนอง ภูขามคม อายุ 70 ปี 15) นายอินทร์ นาชัยเวียง อายุ 70 ปี 16) นายสิงห์ วราศรี อายุ 75 ปี 17) นายดี ภูแสงศรี อายุ 70 ปี และ 18) นายถวิลชัย วรรณวิจิต อายุ 76 ปี

โดยใช้กระบวนการสร้างกลุ่มแกนนำผ่านแนวคิดมรรคมืองค์ 8 ได้แก่ 1) สัมมาทิฐิ คือปัญญาเห็นชอบ หมายถึง การเข้าใจถูกต้อง วิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพ ในชุมชนที่สอดคล้องกับภูมิสังคม 2) สัมมาสังกัปปะ คือคำริชอบ หมายถึง การใช้ความคิดพิจารณาในการจัดระบบฐานข้อมูลอาชีพชุมชน 3) สัมมาวาจา คือการพูดจาถูกต้อง หมายถึง แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง 4) สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำถูกต้อง หมายถึง ออกแบบการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแกนนำ ได้ผ่านการรับรู้ มีทำที่ตอบรับและแสดงความเป็นเจ้าของในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม พร้อมกลุ่มเป้าหมายที่สมัครใจเข้าร่วมการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมจำนวน 85 คน

ขั้นตอนที่ 2 การรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม สร้างผ่านแนวคิดมรรคมืองค์ 8 ประกอบด้วย 1) สัมมาทิฐิ คือ ปัญญาเห็นชอบ หมายถึง การเข้าใจถูกต้อง วิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพ ในชุมชนที่สอดคล้องกับภูมิสังคม 2) สัมมาสังกัปปะ คือ คำริชอบ หมายถึง การใช้ความคิดพิจารณาในการจัดระบบฐานข้อมูลอาชีพชุมชน 3) สัมมาวาจา คือ การพูดจาถูกต้อง หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง 4) สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำถูกต้อง หมายถึง ออกแบบการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 5) สัมมาอาชีวะคือการดำรงชีพ หมายถึงการร่วมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม 6) สัมมาวายามะ คือ ความพากเพียรถูกต้อง หมายถึง ขับเคลื่อนงานได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ 7) สัมมาสติ คือ การระลึกประจำ หมายถึงมีแนวทางการดำเนินงานที่ต่อเนื่องเหมาะสมและสร้างสรรค์ในท้องถิ่น และ 8) สัมมาสมาธิ คือ การฝึกจิตตั้งมั่น หมายถึง สร้างกติกากลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม หลังจากผ่านกระบวนการสร้างกลุ่มเป้าหมายเห็นพ้องกันว่า กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมเกิดพลังในการขับเคลื่อนงานได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 ครั้ง เสวนาทางวิชาการ จำนวน 2 ครั้ง สนทนากลุ่มย่อย 4 ครั้ง ตลอดระยะเวลา 4 เดือน คือ เดือนกันยายน ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2556

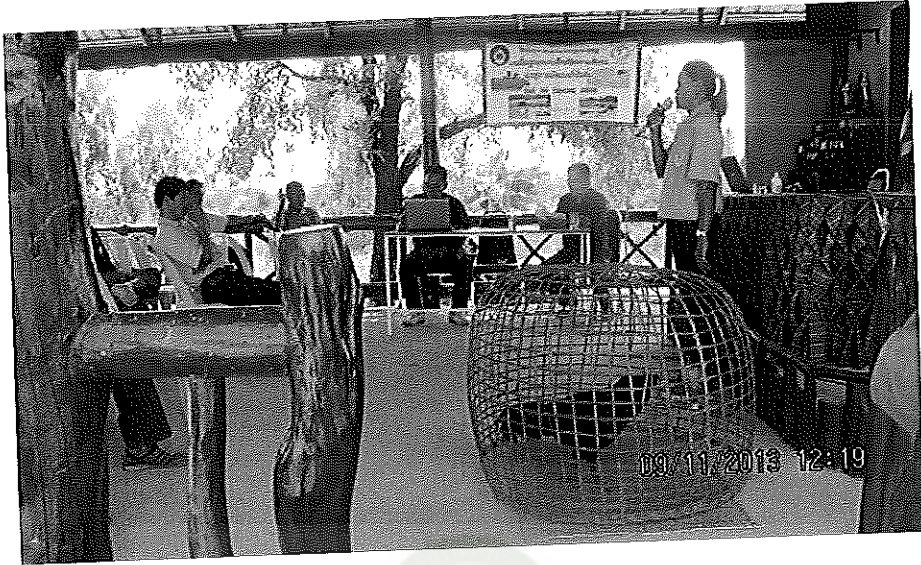

ภาพที่ 3 แสดงกระบวนการสร้างการรวมกลุ่มบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

ขั้นตอนที่ 3 การขยายผลเรียนรู้ร่วมกันในพื้นที่กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมและกลุ่มอาชีพอื่น ในการพัฒนาวิถีชีวิตแบบกลุ่มอาชีพเกษตรกรต้นแบบตามคุณลักษณะกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม 8 ประการ ได้แก่ 1) สัมมาทิฎฐิ คือ ปัญญาเห็นชอบ หมายถึง การเข้าใจถูกต้อง วิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพ ในชุมชนที่สอดคล้องกับภูมิสังคม 2) สัมมาสังกัปปะ คือ คำริชอบ หมายถึง การใช้ความคิดพิจารณาในการจัดระบบฐานข้อมูลอาชีพชุมชน 3) สัมมาวาจา คือการพูดจาถูกต้อง หมายถึง แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง 4) สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำถูกต้อง หมายถึง ออกแบบการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 5) สัมมาอาชีวะคือ การดำรงชีพ หมายถึงการร่วมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม 6) สัมมาวายามะ คือ ความพากเพียร ถูกต้อง หมายถึง ขับเคลื่อนงานได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ 7) สัมมาสติ คือ การระลึก ประจํา หมายถึง มีแนวทางการดำเนินงานที่ต่อเนื่องเหมาะสมและสร้างสรรค์ในท้องถิ่น และ 8) สัมมาสมาธิ คือการฝึกจิตตั้งมั่น หมายถึง สร้างกติกากลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ด้วยการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 ครั้ง เสวนาทางวิชาการ จำนวน 2 ครั้ง สนทนากลุ่มย่อย 4 ครั้ง ตลอดระยะเวลา 4 เดือน คือ เดือน กันยายนถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2556

1. จากการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม จนก่อเกิดพลังในการขับเคลื่อนกลุ่ม และนำไปขยายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่อื่นเพื่อเติมเต็มพลังของการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม จากเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมายเห็นรวมกันว่า กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดสังคมต้องนำแนวทางการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการกำหนด จำแนก ทดสอบ ประเมินผล เผยแพร่ การใช้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและการใช้ทรัพยากรร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนกลุ่มบนแนวทางมรรคมีองค์ 8 ด้วยแนวทางปฏิบัติ 8 ประการ ดังนี้ 1) วิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพ 2) จัดระบบฐานข้อมูลอาชีพในชุมชน 3) แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง 4) ออกแบบเพื่อปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 5) ร่วมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม 6) ขับเคลื่อนงานได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ 7) มีแนวทางดำเนินงานที่ต่อเนื่องเหมาะสมและสร้างสรรค์ในท้องถิ่น และ 8) สร้างกติกากลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม เพื่อสร้างแกนนำชุมชน(เกษตรกรต้นแบบ) และกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 ครั้ง เสวนาทางวิชาการ จำนวน 2 ครั้ง สนทนากลุ่มย่อย 4 ครั้ง ตลอดระยะเวลา 4 เดือน คือ เดือน กันยายนถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2556

2. กระบวนการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม หลังจากการสร้างกลุ่มแกนนำ จำนวน 14 กลุ่มและกลุ่มเป้าหมายจำนวน 180 คน ได้วิเคราะห์ร่วมกันมีความรับรู้ มีท่าทีตอบรับ แสดงความเป็นเจ้าของในการลงมือทำการทดลองและปฏิบัติตามที่พูดคุย แนวทางขั้นตอนต่างๆ สรุปได้ 8 ขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพ 2) จัดระบบฐานข้อมูลอาชีพในชุมชน 3) แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง 4) ออกแบบเพื่อการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 5) รวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม 6) ขับเคลื่อนงานได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ 7) มีแนวทางการดำเนินงานที่ต่อเนื่องเหมาะสมและสร้างสรรค์ และ 8) สร้างกติกากลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

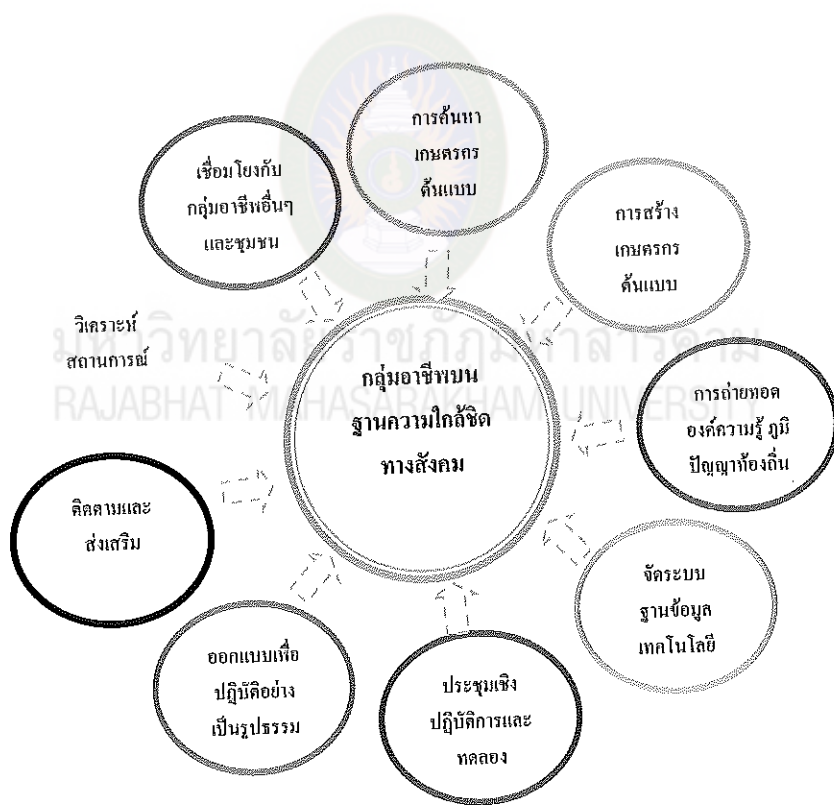

ภาพที่ 4 แสดงกลุ่มเลี้ยงไก่ดำศูนย์ศึกษพัฒนาภูพานเรียนรู้ร่วมกัน
ศูนย์เครือข่ายอินทร์ทรง

ดังนั้นกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ได้กำหนดคุณลักษณะ 8 ประการ ในการขับเคลื่อน กิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มเลี้ยงไก่ดำ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มต้นเชือกภายใต้คำที่ว่า “คืนต้นเชือกให้กับนา คืนป่าให้กับชุมชน” บนฐานเกษตรยั่งยืน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้ศูนย์ เครือข่ายอินทร์ทรงที่ ผู้วิจัยได้ก่อสร้างเป็นศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ช่วยกลุ่มพัฒนาผู้นำ (กลุ่มต้นแบบ) และกระบวนการรวมในการพัฒนา ตลอดการประเมินผลการทดลอง 2) สนับสนุนกลุ่มทดลอง ให้ทำงานเป็นอิสระจากทีม ส่งเสริมที่เป็นบุคคลจากภายนอกและเรียนรู้ในการประสานงานกับกลุ่มองค์กรหรือสถาบัน ในท้องถิ่นเอง 3) ช่วยให้กลุ่มจากต่างชุมชนกัน ได้มาประชุมพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ พุดคุยแลกเปลี่ยนประสบประการณ์จากการทดลองและทิศทางกิจกรรมในปีถัดไป รวมทั้ง วางแผนกิจกรรมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 4) ประสารกลุ่มเกษตรกรที่ทำงานพัฒนา เทคนิคการเกษตรยั่งยืนให้ต่อเชื่อมกับองค์กรเกษตรกรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นหรือกับหน่วยงาน พัฒนา สนับสนุนในพื้นที่ เช่นหน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน 5) พัฒนาความร่วมมือ ทางสถาบันระหว่างเกษตรกรนักทดลองและนักวิจัยจากสถาบันวิชาการ เพื่อทำหน้าที่ให้ ความเห็นต่อทิศทางนโยบายวิจัยในปัญหาเฉพาะเรื่องนั้น ๆ ช่วยทดสอบแบบทดลอง ทำการ

ทดลองในศูนย์ สังเกตผล ประเมินผล และรายงานผลการทดลองให้กับชุมชน ตลอดจน
 เครื่องข่ายในลักษณะเดียวกันที่อยู่ต่างชุมชน 6) ชักชวนให้สถาบันวิชาการที่เป็นเครือข่าย
 สนับสนุนส่งตัวแทนของสถาบันเข้าร่วมการประชุมทบทวนงานทดลองของเกษตรกร เพื่อว่า
 จะได้จัดสรรบทบาทและความรับผิดชอบ ตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรบางอย่าง และ 7)
 สร้างความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเกษตรกรที่ทำการทดลองและสื่อมวลชน เช่น รายการวิทยุ
 หรือหนังสือพิมพ์ ที่มีผู้อ่านเป็นจำนวนมากการสนทนากลุ่มย่อย จัดเวทีสนทนากลุ่ม ประชุม
 เจริญปฏิบัติการกลุ่ม ระยะเวลา เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2557

ฉะนั้นจึงต้องมีกระบวนการที่จะช่วยในการรักษาฐานความรู้ของกลุ่มอาชีพบนฐาน
 ความใกล้ชิดทางสังคม เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่นดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 4 แสดงกระบวนการที่จะช่วยรักษาฐานความรู้ของกลุ่มอาชีพบนฐาน
 ความใกล้ชิดทางสังคม

3. การตั้งตระหนักรู้กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม พบว่า ความใกล้ชิดทางสังคม ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เชื่อมโยงภูมิปัญญาวัฒนธรรมเดียวกันนั้น จากการตั้งตระหนักรู้ พบว่า กลุ่มมีการรับรู้และประเมินได้ว่ามีท่าที ผู้นำกลุ่ม (เกษตรกรต้นแบบ) รับว่าจะเป็นเจ้าของขับเคลื่อนบนฐานคิด ปฏิบัติ คุณค่า ตามคุณลักษณะของกลุ่มอาชีพบนฐานใกล้ชิดทางสังคมในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เชื่อมโยงภูมิปัญญาวัฒนธรรมเดียวกัน โดยการนำคุณลักษณะ 8 ประการ ในการพัฒนากระบวนการกลุ่มอาชีพ อย่างพลวัตในหลายมิติตามบริบทพื้นที่ การประกอบอาชีพพึงปัจจัยภายนอก ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่กลุ่มและพัฒนาองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น เรื่อง ดิน น้ำ อากาศ ระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนการออกแบบเพื่อปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ขับเคลื่อนงานได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ มีแนวทางการดำเนินงานที่ต่อเนื่องเหมาะสม สร้างสรรค์ภายใต้ กฎกติกาของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสำหรับอนาคตในชุมชน ในกระบวนการขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพบนฐานใกล้ชิดทางสังคม ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธธรรมมรรคมีองค์ 8 พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีท่าทีรับรู้ในการคิด ปฏิบัติและเห็นคุณค่า ทำให้เกิดพลังและจิตสำนึกที่เป็นเจ้าของในการลงมือปฏิบัติให้เจริญงอกงามตามความคิดอย่างยั่งยืน ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสถาบันและกระบวนการในการกำหนดนโยบายขึ้นในทุกระดับ ตั้งแต่หมู่บ้านจนถึงระดับโลก เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับการพัฒนาแบบยั่งยืนที่แท้จริง การพัฒนาการประกอบอาชีพที่ผ่านมารวมทั้งเน้นแต่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยหารู้ไม่ว่า จริงๆแล้วระบบนิเวศก็มีข้อจำกัดในแง่ของศักยภาพการผลิตอยู่เหมือนกัน ถ้าเราทำการผลิตเกินศักยภาพของระบบนิเวศ ระบบนิเวศก็จะเริ่มเสถียรสมดุลจนเสื่อมโทรมลงในที่สุด เมื่อถึงจุดนั้น มนุษย์เองจะได้รับผลกระทบที่รุนแรง ดังนั้น เมื่อเราขยายการผลิตจนถึงจุดสูงสุดของศักยภาพของระบบนิเวศแล้ว สิ่งที่เราต้องหันมาให้ความสนใจ คือ การจัดการด้านอุปสงค์หรือความต้องการ เช่น การหาแหล่งรายได้ใหม่ การอพยพย้ายถิ่นฐาน การลดการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยและการควบคุมจำนวนประชากร เพื่อให้การผลิตและการบริโภค อยู่ในสภาวะที่สมดุล อันจะเป็นสภาวะที่ระบบนิเวศสามารถดำรงอยู่อย่างยั่งยืนด้วย แม้ว่าความยั่งยืนจะเป็นพลวัต สามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมมนุษย์ แต่มนุษย์จะต้องจดจำไว้เสมอว่า พลังการผลิตของระบบเกษตรมีข้อจำกัดที่ถูกควบคุมโดยหลักการพื้นฐานของธรรมชาติเสมอ

3. การขยายผลเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ในพื้นที่อื่น

กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม เป็นกระบวนการความคิดใหม่ กระบวนการเรียนรู้ใหม่และเป็นแนวทางที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่อย่างเป็นระบบของกลุ่มคนในการประกอบอาชีพภายใต้ฐานคิด “การใช้ทรัพยากรร่วมกัน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดียวกัน” มีคุณลักษณะ 8 ประการ คือ 1) วิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพ 2) จัดระบบฐานข้อมูลอาชีพในชุมชน 3) แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง 4) ออกแบบเพื่อการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 5) รวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม 6) ขับเคลื่อนงาน ได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ 7) มีแนวทางการดำเนินงานที่ต่อเนื่องเหมาะสมและสร้างสรรค์ในท้องถิ่น และ 8) สร้างกติกากลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

จากการศึกษาสถานการณ์การณีกกลุ่มอาชีพบ้านนาเชือก ทั้งในอดีตและปัจจุบัน พบว่าในอดีตผู้คนในชุมชนบ้านนาเชือก การประกอบอาชีพบนฐานคิดคือ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดียวกันทั้งยังดำเนินตามคุณลักษณะ 8 ประการของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม แต่ในปัจจุบันนั้นจากการสนทนากลุ่มพบว่า ชุมชนพึ่งตนเองได้ลดลง ต้องอาศัยอาหารจากภายนอกชุมชนที่มีต้นทุนสูง ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เป็นตัวเร่งให้เกิดความอยากลำบากในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ก่อให้เกิดมลพิษ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน นอกจากนี้ อิทธิพลของกลุ่มทุน ค่อนข้างต่าง ๆ ส่งผลให้ชุมชนมีช่องทางน้อยในการทำมาหากินในท้องถิ่นและไม่สามารถดูแล รักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่ จากการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและแนวโน้มในอนาคตและการดำเนินวิถีชีวิตตามคุณลักษณะ 8 ประการ เพียงแค่ วัฒนธรรมระดับครอบครัว เครือญาติ ประเพณีที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ยังคงดำรงวิถีชีวิตอยู่ในชุมชนในการประกอบอาชีพ เช่น การทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัต เศรษฐกิจ สังคม การเมืองในชุมชน

จากการนำจุดแข็งที่มีอยู่ในชุมชนบ้านนาเชือกมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม เพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมให้ผู้คนในชุมชน บนฐานคิดและคุณลักษณะของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม พบว่า ผู้คนในชุมชนมีความรู้ มีท่าทีตอบรับ อีกทั้งแสดงความเป็นเจ้าของในการลงมือทำการทดลองและปฏิบัติตามแนวทาง และขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนาองค์ความรู้การประกอบอาชีพที่เข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการ โครงการพัฒนาการประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง เครือข่ายระดับชุมชน สถาบัน สนับสนุนเทคโนโลยีเกษตร แหล่งปัจจัยการผลิตและบริการสนับสนุนชุมชน ภายใต้ศูนย์

เครือข่ายอินทร์ทรง บ้านนาเชือก ตำบลนาเชือก อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ภายใต้ฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการ ของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อื่น เป็นการเชื่อมโยงในการเรียนรู้โดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมผ่านกิจกรรมหลักในการเรียนรู้ร่วมกันคือ กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมไปเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่อื่น และชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

ผลของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมที่นำไปเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มอาชีพอื่น

1. กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ไปเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มไก่อำนาจวิสาหกิจชุมชน บ้านแสนสำราญ หมู่ 4 นางตุ๊วะลี แกนนาคำ (ประธานกลุ่มและผู้ใหญ่บ้าน) บ้านแสนสำราญ ตำบลนาเชือก อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ประเด็นสำคัญคือ “กลุ่มไก่อำนาจวิสาหกิจชุมชนบ้านแสนสำราญ กับกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม” มีการเข้าร่วมกลุ่มเลี้ยงไก่อำนาจวิสาหกิจ เพื่อบริโภคและจำหน่ายในชุมชนจากเวทีสนทนา กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นสำคัญ ๆ โดยมองผ่านกิจกรรมกลุ่มอาชีพไก่อำนาจ ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 80 เห็นว่า การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกัน ในการทำการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ ช่วยลดต้นทุนปัจจัยการผลิตและการทำเกษตรอินทรีย์ อันเป็นการเกษตรที่สอดคล้องธรรมชาติ เพราะการเกษตรคือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติที่สืบทอดมาจากอดีตจากการเสวนา เห็นว่า การเกษตรจะต้องเริ่มต้น จากความเชื่อ ความศรัทธาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งยังต้องให้ความเคารพกันในครอบครัว และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกัน ผู้วิจัย นำกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายในฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการ ของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้และมีท่าทีตอบรับเป็นอย่างดีที่จะเข้าร่วม ขับเคลื่อนด้วยการทำเกษตรกรรม บนฐานคิดและคุณลักษณะของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ซึ่งจะสร้างความแตกต่างจากการทำการประกอบอาชีพในชุมชนพื้นที่อื่น

2. กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมไปเรียนรู้ร่วมกันกับศูนย์ศึกษาพัฒนา
ภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านนาบกเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง
จังหวัดสกลนคร

ประเด็นสำคัญ คือ การเกษตรทฤษฎีใหม่กับการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิด
ทางสังคม การเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ตำบลนาเชือก
กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 100 คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญโดยผ่านฐานคิดและ
คุณลักษณะ 8 ประการของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
กับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 95 เห็นว่า การพัฒนาองค์ความรู้ ที่ผ่านธาตุ 5 ธาตุ
คือ การรับรู้ มีท่าทีตอบรับ แสดงความเป็นเจ้าของ อย่างมีจิตสำนึก จนก่อเกิดเป็นพลังการ
เคลื่อนตัวในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้ และมีท่าที ในการจะเข้าร่วม
ขับเคลื่อนตามฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการเป็นลำดับ

3. การนำกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมไปเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนบ้าน
หนองยางคำ ตำบลหนองยางคำ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ประเด็นสำคัญคือ “การสร้างจริยธรรมบนต้นทุนศรัทธาเดิมกับกลุ่มอาชีพบนฐาน
ความใกล้ชิดทางสังคม” ซึ่งชุมชนบ้านหนองยางคำ ดำเนินการขับเคลื่อนการสร้างจริยธรรม
ให้กับผู้คนในชุมชนบนต้นทุนศรัทธาเดิมของคนในชุมชน อันได้แก่ กราบหลวงพ่ออินทร์แปลง
พระศักดิ์สิทธิ์ ชมแดนเนรมิตหนองเล็งแซ่ แซ่ช่องตำนานห้องดั่ง หอมสะพรั่งใบโพธิ์หอม
เจดีย์โบราณนางเสียวค่อมไชยเชษฐา จากเวทิสันทนา กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน
ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นสำคัญโดยผ่านฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการของ
กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมาย พบว่า
กลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 90 เห็นว่า การสร้างจริยธรรมบนต้นทุนศรัทธาเดิมนั้น ต้องผ่านการ
ประกอบอาชีพในชุมชน โดยการรวมกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม จึงจะสร้าง
จริยธรรมให้กับผู้คนในชุมชนจนนำสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนได้ จากการสนทนา
กลุ่ม พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้และมีท่าทีในการจะเข้าร่วมขับเคลื่อนตามฐานคิดและ
คุณลักษณะ 8 ประการเป็นลำดับ ซึ่งจะสร้างความแตกต่างจากการทำการเกษตรในชุมชน
พื้นที่อื่น

4. การนำกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ไปเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนบ้าน
ห้วยเล็ด เมืองปากซ่อง แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประเด็นสำคัญคือ “การเกษตรบนที่ราบสูง โบเลเวนกับกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิด
ทางสังคม” ซึ่งผู้คนในชุมชนปลูกกาแฟ กะหล่ำปลี ลูกฟิกแมว ผักกาดขาว ขายทั้งนครหลวง
เวียงจันทน์และจังหวัดอุบลราชธานี เป็นเกษตรบนที่ราบสูง มีอากาศหนาวเย็นตลอดปี อุณหภูมิ
โดยเฉลี่ย 18 องศา พืชอาหารผลิตโดยใช้ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ยาปราบวัชพืช สารเคมีเร่ง
การเจริญเติบโต เพื่อเพิ่มผลผลิตพืชปัจจัยการผลิตจากภายนอกอย่างมหาศาล การเร่งขยายการ
ผลิตเพื่อความมั่งคั่งและความทันสมัย ความอุดมสมบูรณ์ของดินเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ต้อง
เพิ่มปริมาณปุ๋ย ความอ่อนแอของดินพืชต้องเพิ่มยาปราบศัตรูพืช ทำให้ผู้คนในชุมชนเจ็บป่วย
จากการรับสารเคมี จากการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย 80 คน เห็นพ้องกันว่า การทำการเกษตร
ต้องยึดหลักปรัชญาทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ละโมภโลกมาก มีความพอดี เดินสายกลางและ
ต้องเป็นการทำการเกษตรที่เคารพธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยโดยผ่าน
ฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม แลกเปลี่ยน
เรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมาย จากการสนทนากลุ่ม พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้และมีทำ
ในการจะขับเคลื่อนการทำการเกษตรพอเพียง บนฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการของกลุ่ม
อาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ซึ่งจะสร้างความแตกต่างจากการทำการเกษตรในชุมชน
พื้นที่อื่นของประเทศ

ผลของการขยายผลการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพในพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่ม
อาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ตำบลนาเชือก อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร ปรากฏ
ดังนี้

1. กลุ่มอนุรักษ์แพะพันธุ์พิจพื้นบ้าน (ต้นเชือกหรือรอกฟ้า) ชุมชนบ้าน โนนลาน
ตำบลนาเชือก อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชรมาเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มอาชีพบนฐานความ
ใกล้ชิดทางสังคม

ประเด็นสำคัญคือ “กลุ่มอนุรักษ์แพะพันธุ์พิจพื้นบ้าน (ต้นเชือกหรือรอกฟ้า) แก่ชุมชน
กับกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม” ซึ่งผู้คนในชุมชนจำนวน 50 คน เข้าใจผลกระทบ
จากการตัดไม้ทำลายป่า สภาพปัญหาความแห้งแล้ง การใช้สารเคมีในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและ
ปัญหาการประกอบอาชีพของชุมชน ต้นทุนในการดำรงชีวิตสูง กลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 90 จาก
การสนทนากลุ่มเห็นควรให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ทรุดโทรม ปลูกและบำรุงป่า

ธรรมชาติ ส่งเสริมการปลูกป่าทดแทน จำพวกปลูกไม้ยืนต้น เช่น ต้นเชือก ยางนา และอื่นๆ ได้ โดยผ่านฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมาย จากการสนทนา พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้และมีท่าทีในการจะเข้าร่วมขับเคลื่อนตามฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการ

2. เกษตรกรดีเด่นประจำตำบล อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์มาเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม

ประเด็นสำคัญคือ “เครือข่ายเกษตรกรมายังยืนกับกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม” ซึ่งเครือข่ายประกอบด้วยเกษตรกรดีเด่นที่เกษตรอำเภอ ได้ทำการคัดเลือกมาจากทุกตำบลในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นเครือข่ายเกษตรกรมายังยืน เพื่ออบรมวิเคราะห์สภาพที่แท้จริงการประกอบอาชีพ ความคิดในการดำเนินวิถีชีวิตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในชุมชน จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน เห็นว่า การดำเนินวิถีชีวิตเกษตรที่ยั่งยืนและเกษตรกรรมธรรมชาติ นั้น คือ ระบบการบริหารทรัพยากรเพื่อทำการผลิตทางการเกษตรที่ตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็รักษาและฟื้นฟูคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม การใช้ทรัพยากรร่วมกัน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดียวกันในชุมชน ผู้วิจัยได้นำฐานคิดและคุณลักษณะ 8 ประการของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ให้กลุ่มเป้าหมายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการรับรู้และประเมินได้ว่า มีท่าที โดยผู้นำกลุ่มรับว่าจะเป็นผู้เป็นเจ้าของขับเคลื่อนฐานคิดและคุณลักษณะของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ในเครือข่าย โดยต้องอบรมระบบในแนวทางการปฏิบัติ ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการประกอบอาชีพ เข้าใจวิเคราะห์สภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพ วิถีชีวิตชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติในการพัฒนาพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะสร้างความแตกต่างจากการทำการเกษตรในชุมชนพื้นที่อื่น

จากการสังเคราะห์กระบวนการกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมที่ได้เรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ในพื้นที่อื่น พบว่า

1. การนำฐานคิดและคุณลักษณะของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอาชีพพื้นที่อื่น แทนที่จะนำกิจกรรมซึ่งมีอยู่มากมายในการขับเคลื่อนกระบวนการประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพในชุมชน เพราะหากเอาประเด็นกิจกรรมเปิดมาแล้วเวลากลับไปยังชุมชนมักจะเลียนแบบกิจกรรมอย่างที่เคยเป็นแบบเดิม ๆ ของการเรียนรู้จากพื้นที่อื่น โดยมองข้ามระบบขั้นตอนในการเคลื่อนงาน คุณค่าที่แท้จริงคือ การเรียนรู้ร่วมกัน

ต้องนำหลักแนวคิด ปฏิบัติและคุณค่าตามลักษณะ 8 ประการ ไปตั้งเป็นคำถามในการพัฒนาท้องถิ่นของตน ดังนั้นกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมก็ไม่สามารถควบคุมในกลุ่มอาชีพพื้นที่อื่นได้ งานพัฒนาท้องถิ่นใหม่ ๆ แนวคิดใหม่ ๆ ก็ไม่เกิดขึ้น การปฏิบัติให้เกิดคุณค่าในพื้นที่และการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมสู่ความยั่งยืนลดลง

2. กลุ่มเป้าหมายที่เรียนรู้ร่วมกับกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม ถือว่าหลักแนวคิดและคุณลักษณะของกลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมเป็นระบบแนวคิด ปฏิบัติ คุณค่า ที่ใช้ในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนและระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในการประกอบอาชีพ

3. กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคม เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพสร้างระบบและแนวทางการปฏิบัติในการแก้ปัญหา เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้ในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัวและระดับชุมชน

4. กลุ่มอาชีพบนฐานความใกล้ชิดทางสังคมเป็นแนวทางที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่ ด้วยกระบวนการความคิดใหม่ กระบวนการเรียนรู้ใหม่ในการประกอบอาชีพของคนกลุ่มหนึ่งในชุมชนที่ผ่านชาติทั้ง 5 คือ การรับรู้ มีท่าทีตอบรับ แสดงความเป็นเจ้าของ อย่างมีจิตสำนึก จนก่อเกิดเป็นพลังการเคลื่อนไหวในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และจากการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้มาจาก แบบจดบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) การศึกษารายกรณี (Case Study) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) จากกลุ่มเป้าหมาย 180 คน จึงเกิดแนวคิดใหม่ของกลไกการตลาด คือ “ไม่ซื้อเท่าขาย ไม่จ่ายเท่ากับยอม”